

Republica Moldova
CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

HOTĂRÂRE
PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE

a unor prevederi din Codul de procedură penală
(intima convingere a judecătorului)

(Sesizarea nr. 27g/2017)

CHIȘINĂU

22 mai 2017

HOTĂRÂRE PRIVIND EXCEPȚIA DE NECOSTITUȚIONALITATE
A UNOR PREVEDERI DIN CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ
(*INTIMA CONVINGERE A JUDECĂTORULUI*)

În numele Republicii Moldova,
Curtea Constituțională, statuând în componența:

DI Tudor PANȚÎRU, *președinte*,
DI Aurel BĂIEȘU,
DI Igor DOLEA,
Dna Victoria IFTODI,
DI Victor POPA,
DI Veaceslav ZAPOROJAN, *judecători*,
cu participarea dlui Marcel Lupu, *grefier*,

Având în vedere sesizarea depusă la 13 martie 2017
și înregistrată la aceeași dată,
Examinând sesizarea menționată în ședință plenară publică,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând la 22 mai 2017 în camera de consiliu,
Pronunță următoarea hotărâre:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află excepția de neconstituționalitate a următoarelor prevederi din Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14 martie 2003:

- sintagma „*și propriei convingeri*” din alineatul (2) al articolului 26;
- sintagma „*judecătorul și persoana care efectuează urmărirea penală apreciază probele în conformitate cu propria lor convingere*” din alineatul (1) al articolului 27;
- sintagma „*reprezentantul organului de urmărire penală sau judecătorul apreciază probele conform propriei convingeri*” din alineatul (2) al articolului 101,

excepție ridicată de avocatul Andrian Paladii în dosarul nr. 10-516/15, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Centru.

2. Excepția de neconstituționalitate a fost depusă la Curtea Constituțională la 13 martie 2017 de către judecătorul Sergiu Bularu din cadrul Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, în temeiul articolului 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituție, astfel cum a fost interpretat prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016, precum și al Regulamentului privind procedura de examinare a sesizărilor depuse la Curtea Constituțională.

3. Autorul excepției de neconstituționalitate a pretins, în esență, că prevederile contestate, potrivit cărora judecătorul apreciază probele în baza propriei convingeri, încalcă articolele 114, 115 alin. (4), 124 alin. (1) și 125 alin. (5) din Constituție.

HOTĂRÂRE PRIVIND EXCEPȚIA DE NECOSTITUȚIONALITATE
A UNOR PREVEDERI DIN CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ
(*INTIMA CONVINGERE A JUDECĂTORULUI*)

4. Prin decizia Curții Constituționale din 31 martie 2017 sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a fost declarată admisibilă, fără a prejudeca fondul cauzei.

5. În procesul examinării excepției de neconstituționalitate, Curtea Constituțională a solicitat opinia Parlamentului, Președintelui Republicii Moldova și Guvernului. Parlamentul nu a prezentat opinia sa scrisă.

6. În ședința plenară publică a Curții, sesizarea a fost susținută de avocatul Andrian Paladii, autorul excepției de neconstituționalitate.

7. Parlamentul a fost reprezentat de către dl Valeriu Kuciuk, șef al Serviciului reprezentare la Curtea Constituțională și organele de drept al Direcției generale juridice a Secretariatului Parlamentului. Guvernul a fost reprezentat de către dl Eduard Serbenco, viceministru al justiției.

A. Circumstanțele litigiului principal

8. În procedura judecătorului de instrucție din cadrul Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, se află plângerea lui A.G., depusă în baza art. 313 din Codul de procedură penală, prin care a solicitat anularea procesului verbal cu privire la efectuarea percheziției din 26 noiembrie 2015.

9. În procesul examinării plângerii, avocatul Andrian Paladii a ridicat excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din Codul de procedură penală, menționate la § 1.

10. Prin încheierea din 10 februarie 2017, instanța a dispus ridicarea excepției de neconstituționalitate și transmiterea sesizării în adresa Curții Constituționale pentru soluționare.

B. Legislația pertinentă

11. Prevederile relevante ale Constituției (republicată în M.O., 2016, nr. 78, art. 140) sunt următoarele:

Articolul 6

Separația și colaborarea puterilor

„În Republica Moldova puterea legislativă, executivă și judecătorească sînt separate și colaborează în exercitarea prerogativelor ce le revin, potrivit prevederilor Constituției.”

Articolul 114

Înfăptuirea justiției

„Justiția se înfăptuiește în numele legii numai de instanțele judecătorești.”

Articolul 115

Instanțele judecătorești

„[...]”

HOTĂRÂRE PRIVIND EXCEPȚIA DE NECOSTITUȚIONALITATE
A UNOR PREVEDERI DIN CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ
(INTIMA CONVINGERE A JUDECĂTORULUI)

(4) Organizarea instanțelor judecătorești, competența acestora și procedura de judecată sunt stabilite prin lege organică.”

Articolul 116
Statutul judecătorilor

„(1) Judecătorii instanțelor judecătorești sunt independenți, imparțiali și inamovibili, potrivit legii.

[...]”

12. Prevederile relevante ale Legii nr. 544-XIII din 20 iulie 1995 cu privire la statutul judecătorului (republicată în M. O., 2013, nr. 15-17, art. 63) sunt următoarele:

Articolul 1
Judecătorul, purtător al puterii judecătorești

„[...]”

(3) Judecătorii instanțelor judecătorești sunt independenți, imparțiali și inamovibili și se supun numai legii.

(4) Judecătorii iau decizii în mod independent și imparțial și acționează fără niciun fel de restricții, influențe, presiuni, amenințări sau intervenții, directe sau indirecte, din partea oricărei autorități, inclusiv judiciare. Organizarea ierarhică a jurisdicțiilor nu poate aduce atingere independenței individuale a judecătorului.”

Articolul 17
Asigurarea independenței judecătorului

„Independența judecătorului este asigurată prin:

a) procedura de înfăptuire a justiției;

[...]”

13. Prevederile relevante ale Codului de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14 martie 2003 (republicat în M.O., 2012, nr.263-269, art.855) sunt următoarele:

Articolul 8
Prezumția nevinovăției

„[...]”

(3) **Concluziile despre vinovăția persoanei de săvârșirea infracțiunii nu pot fi întemeiate pe presupuneri.** Toate dubiile în probarea învinuirii care nu pot fi înlăturate, în condițiile prezentului cod, se interpretează în favoarea bănuțului, învinuitului, inculpatului.”

HOTĂRÂRE PRIVIND EXCEPȚIA DE NECOSTITUȚIONALITATE
A UNOR PREVEDERI DIN CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ
(*INTIMA CONVINGERE A JUDECĂTORULUI*)

Articolul 26

Independența judecătorilor și supunerea lor numai legii

„(1) La înfăptuirea justiției în cauzele penale, judecătorii sunt independenți și se supun numai legii. Judecătorii judecă cauzele penale pe baza legii și în condiții care exclud orice presiune asupra lor.

(2) Judecătorul judecă materialele și cauzele penale **conform legii și propriei convingeri bazate pe probele cercetate** în procedura judiciară respectivă.

(3) Judecătorul nu trebuie să fie predispus să accepte concluziile date de organul de urmărire penală în defavoarea inculpatului sau să înceapă o judecată de la ideea preconcepută că acesta a comis o infracțiune ce constituie obiectul învinuirii. Sarcina prezentării probelor învinuirii îi revine procurorului.

[...]”

Articolul 27

Libera apreciere a probelor

„(1) Judecătorul și persoana care efectuează urmărirea penală apreciază probele în conformitate cu **propria lor convingere, formată în urma cercetării tuturor probelor administrate**.

(2) Nici o probă nu are putere probantă dinainte stabilită.”

Articolul 93

Probele

„[...]”

(3) Elementele de fapt pot fi folosite în procesul penal ca probe dacă ele **au fost dobândite de organul de urmărire penală sau de altă parte în proces, cu respectarea prevederilor prezentului cod**.

[...]”

Articolul 100

Administrarea probelor

„(1) Administrarea probelor constă în folosirea mijloacelor de probă în procesul penal, care presupune strângerea și verificarea probelor, **în favoarea și în defavoarea învinuitului, inculpatului**, de către organul de urmărire penală, din oficiu sau la cererea altor participanți la proces, precum și de către instanță, la cererea părților, prin procedeele probatorii prevăzute de prezentul cod.

[...]”

(4) Toate probele administrate în cauza penală **vor fi verificate sub toate aspectele, complet și obiectiv**. Verificarea probelor constă în analiza probelor administrate, coroborarea lor cu alte probe, administrarea de noi probe și verificarea sursei din care provin probele, în conformitate cu prevederile prezentului cod, prin procedee probatorii respective.

[...]”

HOTĂRÂRE PRIVIND EXCEPȚIA DE NECOSTITUȚIONALITATE
A UNOR PREVEDERI DIN CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ
(*INTIMA CONVINGERE A JUDECĂTORULUI*)

Articolul 101
Aprecierea probelor

„(1) Fiecare probă urmează să fie apreciată din punct de vedere al pertinentei, concludenței, utilității și veridicității ei, iar toate probele în ansamblu – din punct de vedere al coroborării lor.

(2) Reprezentantul organului de urmărire penală sau judecătorul **apreciază probele conform propriei convingeri, formate în urma examinării lor în ansamblu, sub toate aspectele și în mod obiectiv, călăuzindu-se de lege.**

(3) Nici o probă nu are o valoare dinainte stabilită pentru organul de urmărire penală sau instanța de judecată.

(4) Instanța de judecată este obligată să pună la baza hotărârii sale numai acele probe la a căror cercetare au avut acces toate părțile în egală măsură și **să motiveze în hotărâre admisibilitatea sau inadmisibilitatea tuturor probelor administrate.**

(5) Hotărârea de condamnare nu se poate întemeia, în măsură determinantă, pe declarațiile martorului protejat sau pe probele obținute în urma efectuării măsurilor speciale de investigații.”

Articolul 383
Reluarea cercetării judecătorești

„(1) Dacă în cursul deliberării instanța constată că o anumită circumstanță necesită concretizare pentru justa soluționare a cauzei, instanța poate relua cercetarea judecătorească prin încheiere motivată.

[...]”

Articolul 384
Sentința judecătorească

„[...]”

(3) Sentința instanței de judecată trebuie să **fie legală, întemeiată și motivată.**

(4) Instanța își întemeiază sentința numai pe probele care au fost cercetate în ședința de judecată.”

Articolul 389
Sentința de condamnare

„(1) Sentința de condamnare se adoptă numai în condiția în care, în urma cercetării judecătorești, vinovăția inculpatului în săvârșirea infracțiunii a fost confirmată prin ansamblul de probe cercetate de instanța de judecată.

(2) **Sentința de condamnare nu poate fi bazată pe presupuneri** sau, în mod exclusiv ori în principal, pe declarațiile martorilor depuse în timpul urmăririi penale și citite în instanța de judecată în absența lor.

[...]”

ÎN DREPT

14. Din conținutul excepției de neconstituționalitate, Curtea observă că aceasta vizează, în esență, aprecierea probelor în conformitate cu propria convingere a judecătorului.

15. Astfel, excepția se referă la un ansamblu de elemente și principii cu valoare constituțională conexe, precum principiul independenței și imparțialității judecătorului și înfăptuirea justiției în numele legii.

A. ADMISIBILITATEA

16. Prin decizia sa din 31 martie 2017, Curtea a verificat întrunirea următoarelor condiții de admisibilitate:

(1) Obiectul excepției intră în categoria actelor cuprinse la articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție

17. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în speță a Codului de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14 martie 2003, ține de competența Curții Constituționale.

(2) Excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia, sau este ridicată de către instanța de judecată din oficiu

18. Fiind ridicată de către avocatul Andrian Paladii în dosarul penal nr. 10-516/15, pendinte la Judecătoria Chișinău sediul Centru, sesizarea privind excepția de neconstituționalitate este formulată de subiectul abilitat cu acest drept, astfel cum a fost stabilit prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016, precum și al Regulamentului privind procedura de examinare a sesizărilor depuse la Curtea Constituțională.

(3) Prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei

19. Curtea observă că obiect al excepției de neconstituționalitate îl constituie sintagmele „și propriei convingeri” din art. 26 alin. (2), „judecătorul și persoana care efectuează urmărirea penală apreciază probele în conformitate cu propria lor convingere” din art. 27 alin. (1) și „reprezentantul organului de urmărire penală sau judecătorul apreciază probele conform propriei convingeri” din art. 101 alin. (2) din Codul de procedură penală, care urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei.

20. Curtea reține că prerogativa de a soluționa excepțiile de neconstituționalitate, cu care a fost investită prin articolul 135 alin.(1) lit. g) din Constituție, presupune stabilirea corelației dintre normele legislative și

HOTĂRÂRE PRIVIND EXCEPȚIA DE NECOSTITUȚIONALITATE
A UNOR PREVEDERI DIN CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ
(INTIMA CONVINGERE A JUDECĂTORULUI)

textul Constituției, ținând cont de principiul supremației acesteia și de relevanța prevederilor contestate pentru soluționarea litigiului principal în instanțele de judecată.

(4) Nu există o hotărâre anterioară a Curții având ca obiect prevederile contestate

21. Curtea subliniază că prevederile contestate nu au constituit obiect al controlului constituționalității.

22. Prin urmare, Curtea apreciază că excepția de neconstituționalitate nu poate fi respinsă ca inadmisibilă și nu există nici un alt temei de sistare a procesului, în conformitate cu prevederile articolului 60 din Codul jurisdicției constituționale.

23. Curtea reține că autorul excepției de neconstituționalitate a invocat incompatibilitatea prevederilor contestate cu articolele 114, 115 alin. (4), 124 alin. (1) și 125 alin. (5) din Constituție.

24. De asemenea, autorul excepției a susținut că dispozițiile legale contestate încalcă principiul independenței judecătorului și, prin urmare, deși nu indică expres textul de referință din Constituție, Curtea constată, în mod rezonabil, că se susține încălcarea prevederilor art. 116 alin. (1) din Constituție privind statutul judecătorilor.

25. Astfel, pentru a elucida aspectele abordate în excepția de neconstituționalitate, Curtea va opera cu prevederile articolelor 114, 115 alin. (4) și 116 alin. (1) din Constituție, precum și prin raportare la jurisprudența sa și a Curții Europene a Drepturilor Omului (în continuare – *Curtea Europeană*), iar în ceea ce privește pretinsa încălcare a articolelor 124 alin. (1) și 125 alin. (5) din Constituție, acestea nu sunt incidente în prezenta cauză.

B. FONDUL CAUZEI

PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLELOR 114, 115 ALIN. (4) ȘI 116 ALIN. (1)
DIN CONSTITUȚIE

26. În opinia autorului excepției de neconstituționalitate, prevederile contestate încalcă articolul 114 din Constituție, potrivit căruia:

„Justiția se înfăptuiește în numele legii numai de instanțele judecătorești.”

27. Totodată, autorul consideră că prevederile contestate sunt contrare articolului 115 alin. (4) din Constituție, care stabilește:

„ (4) Organizarea instanțelor judecătorești, competența acestora și procedura de judecată sunt stabilite prin lege organică.”

HOTĂRÂRE PRIVIND EXCEPȚIA DE NECOSTITUȚIONALITATE
A UNOR PREVEDERI DIN CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ
(*INTIMA CONVINGERE A JUDECĂTORULUI*)

28. La fel, dispozițiile contestate urmează a fi examinate inclusiv prin prisma articolului 116 alin. (1) din Constituție, potrivit căruia:

„(1) Judecătorii instanțelor judecătorești sunt independenți, imparțiali și inamovibili, potrivit legii.”

1. Argumentele autorului excepției de neconstituționalitate

29. În motivarea excepției de neconstituționalitate, autorul susține că judecătorul nu poate instrumenta o cauză în mod subiectiv și arbitrar, ci numai potrivit legii.

30. În acest context, autorul excepției de neconstituționalitate menționează că judecătorul nu are dreptul să se conducă de propria convingere la aprecierea probelor. Or, în opinia autorului, aprecierea probelor în baza propriei convingeri înseamnă a hotărî în mod subiectiv, fapt neacceptat în procesul înlăptuirii justiției care este guvernat de principiul obiectivității.

2. Argumentele autorităților

31. Potrivit Președintelui Republicii Moldova, independența judecătorului implică cerința soluționării litigiilor fără nici o ingerință, exclusiv în baza propriei convingeri, fundamentată pe conștiința juridică și cadrul legal existent. O interpretare contrară ar putea leza principiul independenței judecătorului și a sistemului judecătoresc în ansamblu.

32. De asemenea, în opinia prezentată de Președinte se menționează că propria convingere a judecătorului nu este bazată pe niște raționamente de ordin general, ci doar pe rezultatul examinării și aprecierii probelor dobândite în modul stabilit de lege.

33. În opinia sa, Guvernul susține că aprecierea materialelor și judecarea cauzelor conform propriei convingeri constituie o parte componentă a principiului independenței judecătorului. În același timp, propria convingere urmează a fi bazată pe prevederile legii, precum și a probelor cercetate într-o procedură judiciară.

34. Suplimentar, Guvernul relevă că propria convingere a judecătorului la aprecierea probelor în cadrul unei cauze penale trebuie să corespundă standardului „dincolo de orice bănuială rezonabilă”, conturat în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului.

35. În ședința plenară publică reprezentantul Parlamentului a menționat că, în speță propria convingere a judecătorului are sensul de certitudine care se formează în urma cercetării tuturor probelor. Or, Codul de procedură penală stabilește criteriile obiective de apreciere a probelor.

36. În concluzie reprezentatul Parlamentului a susținut că prevederile contestate nu contravin normelor constituționale invocate de autorul excepției de neconstituționalitate.

3. Aprecierea Curții

3.1. Principii generale

3.1.1. Independența judecătorului

37. Buna funcționare a autorității judecătorești reprezintă un factor de primă importanță în mecanismul statal de apărare a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. Acest fapt impune asigurarea autonomiei și independenței puterii judecătorești.

38. Astfel, dispozițiile constituționale privind separația puterilor în legislativă, executivă și judecătorească (art.6), privind independența, imparțialitatea și inamovibilitatea judecătorilor instanțelor judecătorești (art.116 alin.(1)), privind stabilirea prin lege organică a organizării instanțelor judecătorești, a competenței acestora și a procedurii de judecată (art.115 alin.(4)) definesc statutul juridic al judecătorului în Republica Moldova și **consacră justiția ca o ramură independentă a puterii de stat.**

39. Independența sistemului judiciar în ansamblul său garantează și independența individuală a judecătorilor. Aceasta trebuie să existe în raport cu societatea în general și cu părțile din orice litigiu asupra căruia judecătorii trebuie să se pronunțe.

40. Astfel, în jurisprudența sa anterioară, Curtea a evidențiat că independența puterii judecătorești are atât o componentă obiectivă – caracteristică indispensabilă a puterii judecătorești, cât și o componentă subiectivă, care privește dreptul persoanei de a i se stabili drepturile și libertățile de către un judecător independent. Fără judecători independenți, nu se poate vorbi despre o veritabilă garantare a drepturilor și libertăților. În consecință, independența justiției nu este un scop în sine, nu este un privilegiu personal al judecătorului, ci este o garanție împotriva presiunilor exterioare la luarea deciziilor, fiind justificată de necesitatea de a permite judecătorilor să-și îndeplinească rolul lor de gardieni ai drepturilor și libertăților omului (HCC nr. 22 din 5 septembrie 2013).

41. Este axiomatic faptul că la soluționarea unei cauze un judecător nu acționează la ordinele sau instrucțiunile nici unui terț din interiorul sau din exteriorul sistemului judiciar.

42. Prin urmare, Curtea a reținut că principiul independenței judecătorilor presupune că **judecătorii trebuie să ia decizii în deplină libertate** și să acționeze fără restricții și fără a fi obiectul unor influențe, presiuni, amenințări sau intervenții nelegale, directe sau indirecte, indiferent din partea cărei persoane vin și sub ce motiv (HCC nr. 22 din 5 septembrie 2013).

43. Curtea reține că o serie de instrumente juridice internaționale au consacrat și au dezvoltat statutul și drepturile magistraților, garanțiile

independenței acestora, pornind de la rolul justiției în apărarea statului de drept.

44. Astfel, potrivit Principiilor de la Bangalore, „Judecătorul trebuie să își exercite funcția judiciară în mod independent, pe baza propriei aprecieri a faptelor și în concordanță cu spiritul legii, fără influențe externe, sugestii, presiuni, amenințări și fără vreun amestec, direct sau indirect, indiferent de la cine ar proveni și sub ce motiv” (Rezoluția ONU 2003/43 din 29 aprilie 2003).

45. În „Recomandarea CM/Rec(2010)12 a Comitetului Miniștrilor al Consiliului Europei către statele membre cu privire la judecători: independența, eficiența și responsabilitățile” s-a stabilit că „scopul independenței, astfel cum este prevăzut în articolul 6 al Convenției, este de a garanta fiecărei persoane dreptul fundamental *de a fi examinat cazul său în mod echitabil, având la bază doar aplicarea dreptului și fără nici o influență nepotrivită*”.

46. De asemenea, în Recomandarea CM/Rec(2010)12 se menționează că „judecătorii trebuie să aibă puteri suficiente și să fie în măsură să le exercite pentru a-și îndeplini sarcinile lor și pentru a menține autoritatea lor și prestigiul instanței. Toate persoanele care au legătură cu un caz, inclusiv organismele publice sau reprezentanții lor, trebuie să se supună autorității judecătorului”.

3.1.2. Imparțialitatea judecătorului

47. Imparțialitatea este calitatea fundamentală a unui judecător și reprezintă atributul esențial al justiției. Astfel, prin jurământul pe care-l depun înainte de a începe să-și exercite atribuțiile, judecătorul se obligă să respecte Constituția și legile țării, drepturile și libertățile omului, să-și îndeplinească cu onoare, conștiință și *fără părtinire atribuțiile ce îi revin*.

48. O justiție imparțială presupune că judecătorul trebuie să judece cauza în mod obiectiv, *în numele legii*, astfel cum prevede art. 114 din Constituție.

49. De asemenea, Curtea reține că principiul imparțialității instituie obligația judecătorului de a soluționa cauzele fără părtinire, asigurând astfel egalitatea cetățenilor în fața legii, consacrată de art. 16 din Constituție.

50. Consiliul Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) a statuat în Avizul nr. 3 din 2002 că încrederea publică și respectul pentru sistemul juridic sunt garanțiile eficienței sistemului juridic. Prin urmare, judecătorii ar trebui să își îndeplinească îndatoririle fără favoritisme și fără a da dovadă de prejudecăți sau idei preconcepute.

51. De asemenea, CCJE a menționat că judecătorii trebuie de asemenea să își îndeplinească funcțiile cu respectul cuvenit principiului tratamentului egal al părților, evitând discriminările, păstrând echilibrul între părți și asigurându-se că fiecare este audiată în mod corect.

HOTĂRÂRE PRIVIND EXCEPȚIA DE NECOSTITUȚIONALITATE
A UNOR PREVEDERI DIN CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ
(*INTIMA CONVINGERE A JUDECĂTORULUI*)

52. În acest sens, și Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei a statuat în Recomandarea CM/Rec(2010)12 că judecătorii trebuie să protejeze drepturile și libertățile tuturor persoanelor, în mod egal, cu respectarea demnității lor în desfășurarea procedurilor judiciare. De asemenea, judecătorii ar trebui să acționeze și să fie percepuți ca acționând liber de orice influență externă nepotrivită în procedurile judiciare.

53. Cu referire la garanțiile unui proces echitabil Curtea Europeană a stabilit că imparțialitatea judecătorului se apreciază atât conform unei abordări subiective, care ia în considerare convingerile personale sau interesele judecătorului într-o cauză, cât și conform unui test obiectiv, care stabilește dacă judecătorul a oferit garanții suficiente pentru a exclude vreo îndoială motivată din acest punct de vedere (hotărârea *Demicoli v. Malta* din 27 august 1991).

54. Totodată, imparțialitatea subiectivă este prezumată până la proba contrară, în schimb, aprecierea obiectivă a imparțialității constă în analiza dacă anumite împrejurări care pot fi verificate dau naștere unor suspiciuni de lipsă de imparțialitate.

55. Curtea reține că independența și imparțialitatea judecătorilor se află într-o strânsă legătură și se consolidează reciproc, deoarece judecătorul care nu este independent nu poate prin definiție să fie imparțial.

56. Relația de interdependență dintre imparțialitatea și independența judecătorilor este reflectată și în Recomandarea CM/Rec(2010)12, potrivit căreia ***independența judecătorilor trebuie să fie considerată ca o garanție a libertății, a respectării drepturilor omului și a aplicării imparțiale a legii.*** Imparțialitatea și independența judecătorilor sunt esențiale pentru a garanta egalitatea părților în fața instanțelor.

57. De asemenea, ***judecătorii trebuie să beneficieze de libertate neîngrădită de a soluționa în mod imparțial cauzele, în conformitate cu legea și cu propria apreciere a faptelor.***

58. În acest sens, și Comisia de la Veneția a declarat că ***„un judecător este liber să își expună opinia, să stabilească faptele și să aplice legea în toate problemele conform propriei sale convingeri și nu este obligat să se justifice în fața nimănui, nici chiar în fața altor judecători și/sau președintele instanței, pentru modul în care a înțeles legea și a stabilit faptele. Acestea sunt garanțiile de bază care să asigure independența judecătorului de a judeca cauzele cu imparțialitate, conform conștiinței sale și interpretării pe care a dat-o faptelor, și în conformitate cu legea aplicabilă”*** (CDL-AD (2013) 005, pct. 21).

59. Suplimentar, Comisia de la Veneția a menționat că „Sistemele juridice europene sunt foarte variate în ceea ce privește rolul atribuit judecătorului în raport cu organul legislativ, precum și părțile în proces. În sistemele juridice europene există, de asemenea, diferite tehnici de creație legislativă, variind de la coduri detaliate și complexe până la sisteme juridice cu prevederi mai deschise, care lasă judecătorului mai mult spațiu

de interpretare. *Cu toate acestea, întotdeauna va exista un anumit element de discreție la interpretarea legilor, stabilirea faptelor și aprecierea probelor. Aceasta este esența funcției judiciare și reprezintă un element de bază al independenței judecătorului*” (CDL-AD (2017) 002, pct. 31).

60. În contextul celor menționate, Curtea reține că independența judecătorească impune condiția ca fiecare judecător să beneficieze de libertate profesională în aplicarea imparțială a legii, în evaluarea faptelor și aprecierea probelor în fiecare caz individual, după propria convingere.

3. 2. Aplicarea principiilor în prezenta cauză

61. Curtea reiterează că, potrivit articolului 114 din Constituție „*justiția se înfăptuiește în numele legii*”.

62. Curtea observă că, potrivit normelor procesual-penale contestate, judecătorul apreciază probele în conformitate cu propria lui convingere.

63. Curtea subliniază că textele legale contestate trebuie înțelese și aplicate prin prisma principiilor constituționale privind înfăptuirea justiției în numele legii. Totodată, acestea urmează a fi corelate cu întreaga reglementare a aprecierii probelor, care oferă garanții suficiente pentru realizarea acestei operațiuni numai în temeiul legii, pe bază de criterii obiective, în afara arbitrariului și cu respectarea dreptului persoanei acuzate la un proces echitabil.

64. Curtea reține că *libera apreciere a probelor este strâns legată de regula cercetării sub toate aspectele, complet și obiectiv a circumstanțelor cauzei și probelor*.

65. Astfel, Curtea menționează că dispozițiile potrivit cărora probele sunt supuse liberei aprecieri a judecătorului urmează a fi interpretate în sensul în care propria sa convingere *este formată în urma cercetării tuturor probelor administrate*.

66. Curtea reliefează că *noțiunea de „proprie convingere”, care este utilizată în textele de lege criticate, nu are sensul de opinie subiectivă, ci acela al certitudinii dobândite de judecător în urma examinării tuturor probelor în ansamblu, sub toate aspectele, în mod obiectiv și călăuzindu-se de lege*.

67. De asemenea, Curtea observă că legiuitorul a instituit criterii clare de apreciere a probelor. Astfel, potrivit art. 101 alin. (1) din Codul de procedură penală, fiecare probă urmează să fie apreciată din punct de vedere al pertinentei, concludenței, utilității și veridicității ei, iar toate probele în ansamblu – din punct de vedere al coroborării lor.

68. Curtea reține că libera apreciere a probelor exclude posibilitatea oferirii unei puteri probante dinainte stabilite unei probe. Nici o probă nu poate fi apreciată în prealabil, ci aprecierea fiecărei probe se face de instanța de judecată în urma examinării conjugate a tuturor probelor administrate, în scopul aflării adevărului.

HOTĂRÂRE PRIVIND EXCEPȚIA DE NECOSTITUȚIONALITATE
A UNOR PREVEDERI DIN CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ
(*INTIMA CONVINGERE A JUDECĂTORULUI*)

69. Or, aprecierea probelor după propria convingere nu trebuie confundată cu aprecierea după impresie, care este produsul unor percepți emoționale.

70. La fel, Curtea menționează că libera apreciere a probelor nu înseamnă arbitrarul, ci libertatea de a aprecia probele în mod rezonabil și imparțial, iar rezultatele aprecierii probelor sunt expuse de către instanța de judecată în acte procedurale, care trebuie să fie motivate în mod obiectiv și sub toate aspectele potrivit legii. ***Motivarea se exprimă prin faptul că la admiterea unor probe și la respingerea altora judecătorul este obligat să indice motivele unei asemenea soluții.***

71. În ceea ce privește motivarea hotărârilor, Curtea Europeană a statuat că rolul unei decizii motivate este să demonstreze părților că ele au fost auzite. Mai mult, o decizie motivată oferă părții posibilitatea de a o contesta, precum și posibilitatea ca decizia să fie revizuită de către o instanță superioară. Doar prin adoptarea unei decizii motivate poate avea loc un control public al administrării justiției (hotărârea *Suominen v. Finlanda* din 1 iulie 2003).

72. Curtea reține că, potrivit art. 389 din Codul de procedură penală, sentința de condamnare se adoptă numai în condiția în care, în urma cercetării judecătorești, ***vinovăția inculpatului în săvârșirea infracțiunii a fost confirmată prin ansamblul de probe cercetate de instanța de judecată.*** Sentința de condamnare nu poate fi bazată pe presupuneri sau, în mod exclusiv ori în principal, pe declarațiile martorilor depuse în timpul urmăririi penale și citite în instanța de judecată în absența lor.

73. De asemenea, potrivit art. 101 alin. (5) din Codul de procedură penală, hotărârea de condamnare nu se poate întemeia, în măsură determinantă, pe declarațiile martorului protejat sau pe probele obținute în urma efectuării măsurilor speciale de investigații.

74. Prin urmare, Curtea reține că o ***sentință de condamnare poate fi dată doar în situația când toate probele în apărare au fost combătute de către probele în acuzare, fiind înlăturate toate dubiile privind nevinovăția persoanei.*** Din acest motiv, în măsura în care judecătorul nu poate ajunge la o concluzie fermă, Codul de procedură penală stabilește la art. 383 dreptul judecătorului de a relua cercetarea judecătorească în cazul în care constată că o anumită circumstanță necesită concretizare pentru justa soluționare a cauzei.

75. Totodată, Curtea relevă că, potrivit art. 119 din Constituție, părțile interesate pot exercita în condițiile legii căile de atac împotriva hotărârilor judecătorești. Astfel, potrivit art. 409 alin. (2) din Cod de procedură penală, prin prisma efectului devolutiv, ***instanța de apel este obligată ca, în afară de temeiurile invocate și cererile formulate de apelant, să examineze aspectele de fapt și de drept ale cauzei,*** însă fără a înrăutăți situația apelantului. Suplimentar, Curtea observă că art. 414 alin. (4) din Codul de procedură penală stabilește dreptul instanței de apel să dea o nouă apreciere

HOTĂRÂRE PRIVIND EXCEPȚIA DE NECOSTITUȚIONALITATE
A UNOR PREVEDERI DIN CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ
(INTIMA CONVINGERE A JUDECĂTORULUI)

a probelor, dacă instanța de fond a admis vreo eroare la constatarea vinovăției persoanei. Prin urmare, deciziile eronate pot fi corectate prin intermediul căilor de atac prevăzute de lege.

76. Mai mult ca atât, Curtea Europeană a reținut în jurisprudența sa că atunci când o instanță de control judiciar este competentă să analizeze atât situația de fapt, cât și chestiunile de drept și să studieze în ansamblu problema vinovăției, ea nu poate, din motive ce țin de echitatea procedurii, să tranșeze asupra chestiunilor respective fără o apreciere nemijlocită a declarațiilor persoanei care susține că nu a comis actul considerat ca infracțiune (hotărârea *Ekbatani v. Suedia* din 26 mai 1988; hotărârea *Constantinescu v. România* din 27 iunie 2000).

77. De asemenea, Curtea Europeană a notat că, în cadrul unei proceduri de recurs împotriva unei sentințe de achitare care făcuse obiectul unui apel, trebuie să se procedeze la propria apreciere a faptelor pentru a cerceta dacă există suficiente temeiuri pentru condamnarea reclamantului. Ca urmare, jurisdicția de recurs trebuia să aibă cunoștință de cauză în fapt și în drept și să studieze în ansamblul ei chestiunea vinovăției sau nevinovăției (hotărârea *Dănilă v. România* din 8 martie 2007).

78. În același timp, Curtea reamintește că referitor la procesul de apreciere a probelor, în jurisprudența Curții Europene s-a conturat standardul „*dincolo de orice îndoială rezonabilă*” („*beyond reasonable doubt*”), care presupune că, pentru a putea fi pronunțată o soluție de condamnare, acuzația trebuie dovedită dincolo de orice îndoială rezonabilă.

79. Existența unor probe dincolo de orice îndoială rezonabilă constituie o componentă esențială a dreptului la un proces echitabil și instituie în sarcina acuzării obligația de a proba toate elementele vinovăției într-o manieră aptă să înlăture dubiul (hotărârea CEDO *Bragadireanu v. România*, din 6 decembrie 2006; hotărârea CEDO *Orhan v. Turcia* din 18 iunie 2002; hotărârea CEDO *Irlanda v. Regatul Unit* din 18 ianuarie 1978).

80. Adicional, Curtea menționează că acest standard de probă poate fi pe deplin înțeles doar prin raportare la principiul *in dubio pro reo*, care, la rândul său, constituie o garanție a prezumției de nevinovăție. Astfel, potrivit art. 8 din Codul de procedură penală, concluziile despre vinovăția persoanei de săvârșirea infracțiunii nu pot fi întemeiate pe presupuneri, iar ***toate dubiile în probarea învinuirii care nu pot fi înlăturate se interpretează în favoarea bănuțului, învinuitului, inculpatului.***

81. Pentru aceste considerente, Curtea reține că prevederile contestate din Codul de procedură penală nu aduc atingere articolelor 114, 115 alin. (4) și 116 alin. (1) din Constituție.

Din aceste motive, în temeiul articolelor 135 alin. (1) lit. a) și g) și 140 din Constituție, 26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 6, 61, 62 lit. a) și e) și 68 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

HOTĂRÂRE PRIVIND EXCEPȚIA DE NECOSTITUȚIONALITATE
A UNOR PREVEDERI DIN CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ
(*INTIMA CONVINGERE A JUDECĂTORULUI*)

HOTĂRĂȘTE:

1. *Se respinge* excepția de neconstituționalitate ridicată de către avocatul Andrian Paladii în dosarul nr. 10-516/15, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Centru.

2. *Se recunoaște constituțională:*

- sintagma „*și propriei convingeri*” din alineatul (2) al articolului 26;

- sintagma „*judcătorul și persoana care efectuează urmărirea penală apreciază probele în conformitate cu propria lor convingere*” din alineatul (1) al articolului 27;

- sintagma „*reprezentantul organului de urmărire penală sau judecătorul apreciază probele conform propriei convingeri*” din alineatul (2) al articolului 101

din Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14 martie 2003.

3. Prezenta hotărâre este definitivă, nu poate fi supusă nici unei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*.

Președinte

Tudor PANȚÎRU

*Chișinău, 22 mai 2017
HCC nr. 18
Dosarul nr. 27g/2017*